

Alan Berliner, documentalista

07/2008 - Ciències de la Comunicació.

"Les millors pel·lícules ens plantegen preguntes sobre la nostra identitat"

El director de cinema Alan Berliner és un dels documentalistes nordamericans més destacats de l'actualitat. Especialista del muntatge i de l'ús de material d'arxiu (a *The Family Album*, va utilitzar exclusivament fragments de pel·lícules casolanes alienes), s'ha destacat indagant la naturalesa de les relacions familiars i, als seus últims films, ha desenvolupat un innovador cinema en primera persona on ell mateix i la seva família tenen el protagonisme. Ha rebut premis i distincions arreu del món i la seva obra ha estat revisada en diverses retrospectives al Museu d'Art Modern de Nova York (MOMA) i a diferents festivals internacionals. Berliner va presentar la seva última pel·lícula, *Wide Awake*, a la sala de cinema de la Plaça Cívica, i va impartir una classe magistral en el marc de la tercera edició del Premi de Cinema Assaig de la UAB.

*El director de cinema Alan Berliner és un dels documentalistes nordamericans més destacats de l'actualitat. Especialista del muntatge i l'ús de material d'arxiu (a *The Family Album*, va utilitzar exclusivament fragments de pel·lícules casolanes alienes), s'ha destacat indagant la naturalesa de les relacions familiars i, als seus últims films, ha desenvolupat un innovador cinema en primera persona on ell mateix i la seva família tenen el protagonisme.*

Ha rebut premis i distincions arreu del món i la seva obra ha estat revisada en diverses retrospectives al Museu d'Art Modern de Nova York (MOMA) i a diferents festivals internacionals.

- Què és, per a vostè, el cinema d'assaig?

- Qualsevol film. Les millors pel·lícules ens plantegen preguntes sobre la nostra identitat: qui som, d'on venim, què podem ser. De la pantalla en fan una finestra a les nostres vides. A vegades, ens parlen sobre com viuen les persones i sobre com els humans interactuen entre ells. D'altra banda, la majoria de les bones pel·lícules converteix la pantalla en un mirall i fa que l'espectador s'observi a ell mateix i s'interrogui. Les bones pel·lícules han de fer que et preguntis com veus el món i "com hi encaixes".

- Es parla també d'un esvaïment de la frontera entre el cinema documental i el cinema de ficció.

- M'agrada establir ponts i connexions entre les coses i crear formes híbrides i maneres diferents d'explicar històries. És un repte molt estimulant i requereix molta reflexió. Es tracta de combinar coses que mantenen els seus límits (les seves formes documentals, narratives, de ficció...), però, a la vegada, obren la possibilitat d'una tercera cosa, quelcom que no hem vist encara o que no ha estat realment compresa. El benefici d'això és que ens fa repensar les maneres de narrar. Esborrant aquestes fronteres, es posen en qüestió elements de la vida i de la societat que creiem tenir apamats. Això és el que espero de les noves formes cinematogràfiques.

- Creu que aquestes noves dinàmiques estan penetrant en el cinema nordamericà?

- Sí, és clar. Però ja no penso en el cine nordamericà, sinó en el cinema mundial. El que millor fa Hollywood és un cert tipus de blockbusters. Però, més enllà d'això, busquis on busquis, hi ha molts exemples d'altres pel·lícules que s'estan veient per tot arreu -a Cannes, al New York Film Festival, al Sundance Film Festival...-, de les que es parla molt i que estan guanyant premis. Fins i tot són exhibides als cinemes. S'està produint una mena de globalització en el millor sentit: cultures i veus que estan trencant les seves fronteres.

- La seva obra ha estat exposada al MOMA. Els museus, són un nou espai adequat per a la projecció de pel·lícules o, al menys, d'un cert tipus de cinema-art?

- M'agrada que les meves pel·lícules siguin vistes en un context artístic. He fet també escultures i instal·lacions, i poso les meves pel·lícules dins d'aquest context. Així és com sempre m'he vist a mi mateix: com algú que ve d'un bagatge artístic. Per a mi, exhibir les meves pel·lícules als museus és especialment gratificant perquè és el mitjà al qual realment pertanyo. I, si he de ser sincer, hi ha només un problema en exhibir una pel·lícula en un museu: els visitants d'un museu estan "programats". Tu vas a un museu i veus, per exemple, una pintura; hi empres un temps amb ella i després vas a veure una altra, i després una altra, i una altra, etc. Quan la gent no va a un museu específicament per veure una pel·lícula, li resulta dur emprar una hora o una hora i mitja en la projecció. Per això, sovint, quan s'exhibeix una pel·lícula en un museu, hi ha gent que va entrant i sortint de la sala. Els curtmetratges són més adients.

- Vostè va afirmar en una entrevista que les imatges de les pel·lícules casolanes són "mentida" perquè mostren una imatge falsa de la família en la qual no hi ha conflictes ni dolor. Les seves pel·lícules busquen aquesta veritat que no es veu a les home movies convencionals?

- Ho intento. Vaig fer un film titulat The Family Album a partir de pel·lícules casolanes dels anys 20, 30 i 40. Durant una època, vaig veure més pel·lícules casolanes que ningú al món, i només vaig veure una persona plorant. Només un cop. Hi ha més del que veuen els ulls a les imatges d'una pel·lícula casolana: històries que hi ha darrera de les imatges, fora de camp. Hi ha tota una branca de la psicologia anomenada "fototeràpia". Per exemple, la manera com la gent es situa enfront de la càmera -qui es posa al centre, com els fills formen un cercle al voltant- revela qui és el centre de poder a la família, si hi ha amor, etc. Les pel·lícules són més espontànies perquè capten la realitat d'una manera més forta. Intento que les meves pel·lícules siguin honestes amb ells, que reflecteixin com vivien. A vegades, el que veiem és lleig; d'altres és divertit... Però sempre és quelcom que ens fa pensar qui som i com vivim.

- Per què va decidir passar dels collages, a partir de material aliè, a fer pel·lícules sobre vostè mateix i el seu entorn familiar?

- Mai abans m'ho havia plantejat. Quan vaig fer The Family Album, la gent em va considerar, en certa manera, un expert en la família. Em va sorprendre; és una posició interessant. Però vaig pensar: "no pots ser un expert en la família sense ser-ho en la teva pròpia família". Setze anys abans de que acabés The Family Album, el meu avi havia mort quan estava escrivint la seva autobiografia. Havia deixat, a l'oficina del meu oncle, caixes i caixes que ningú no havia tocat mai. M'agrada treballar amb coses trobades (imatges, paraules, sons...). Així que vaig dir-me: "deixa'm obrir les caixes i fer una pel·lícula sobre el meu avi i a veure què succeeix". Em va semblar trobar un tresor de materials magnífics per fer una pel·lícula sobre la meua família.

- Jean-Luc Godard va dir que el pla és "una qüestió moral". On creu que es situa aquesta dimensió moral: al rodatge, al muntatge o en ambdós?

- Absolutament en ambdós. Res no existeix fora d'un context. Quan captes imatges del món amb la càmera, estàs ometent alguna cosa. Estàs "fent" una realitat, emmarcant-la. Prens decisions i fas eleccions morals i ètiques. Ho fas també després, quan agafes una imatge i la col·loques dins del flux d'una pel·lícula, la "recontextualitzes". A vegades, unes imatges que van ser captades per un motiu són utilitzades per un altre diferent. Hi ha molt poder en la manipulació, en l'acte de produir imatges, en juxtaposar-les i en narrar amb elles.

- Per acabar, voldria demanar-li la seva opinió sobre la idea que hi ha actualment sobre la mort del cinema. Estem en un moment d'extinció o de renovació?

- Crec que res no està morint, sinó canviant. Hi ha noves càmeres més petites, noves taules de muntatge, etc. Tot s'està tornant més manejable, més adaptable a les possibilitats de cadascú. Ara hi ha més persones que fan pel·lícules i que es consideren realitzadors. De fet, la paraula "film" s'està convertint en un terme genèric. També la distribució a través d'Internet transformarà la producció mediàtica. You Tube ha propiciat que qualsevol persona pugui fer alguna cosa i mostrar-la públicament. Res no ha mort; potser només estan morint alguns vells valors. Però, més que morint, estan mutant en noves formes. La tecnologia és cada cop més sofisticada, però la utilitza cada cop més gent, i gent més jove. Una pel·lícula ja no és quelcom que fa una altra gent, sinó quelcom que pot fer qualsevol a casa seva, a la seva manera. Ja veurem què passa. És un final obert.

